

НАЩАДОК

Микола Бурмек-Дюрі

- Йой, як болить мені живіт; може щось я з`їла не те!? — згорбилася чотирнадцятирічна Локотар.
- Локі, від тебе кров тече! — уздріла Дорка, сиділа на постелі.
- Йой, я вмираю, — заверещала юнка.
- Не вмираєш, родити хочеш, — пояснила стара, піднялася.

Дорка допомогла. Локотар народила хлопчика. Це був 1886 рік, серпень.

Локотар належала до бідної родини, яка заселилася на краю міста Севлюш (нині Виноградів). Якось прапрадід мого діда пішов на базар, там тринадцятирічна Локотар жебракувала. Пращур придивився до юнки й подумав, що була б непогана невістка. Наступного дня прадід мого діда викупив Локотар у батьків, купляв не золотом чи сріблом, а сковорідкою (предки мого роду були ковалями, а ковалі за традицією ромів купляли красунь залізом; музиканти, значить музикою, танцівники, тож танцями, співаки мали співати).

Дід мого діда з батьками жили в однокімнатній хижі з лимпачу, фундамент був викладений з каменю в селі Великі Ком`яти біля хащі, нині вулиця Тараса Шевченка. Прибули від міста Сорока. Великі Ком`яти — село у Виноградівській громаді Закарпатської області. Перша згадка датована 1345 року.

Наступного дня.

Зранку. Повезли новонародженого хрестити.

— Дюрій-не *! — підганяв візник коня, щоб не запізнитися. Коника було звати Дюрій.

Позаду у возі Дорка з новонародженим дідусем діда.

Приїхали до церкви святого духа (УПЦ).

— Як звати малого? — спитав священник.

Але Дорці було вісімдесят років. Вона не запам`ятала ім`я, якого їй казала Локотар. Натомість в голові нав`язувалося Дюрій-не. От стара і сказала, що Дюрій. Піп так і записав у реєстраційній книзі (мене теж хрестили у цій церкві).

Так виникло прізвище Дюрі. Про це мені розповів дідусь Ласло.

«Віз без коня не поїде, кінь без воза поскаче, але чи виживе без господаря? — Якщо кінь дикий, тоді так, але, коли людський, тоді згниє», — казав предок до дітей. І пояснював: «Ви згниєте без родини, бо народилися в родині; жити в родині маєте за традиціями, за порядком пращурів; гадж`є** до себе близько не пускайте, але не тікайте від них, поважайте їх, але не забувайте шанувати себе. Краще вмерти стоячи, ніж жити, повзаючи на колінах; на колінах можна стояти тільки перед Богом».

Представники родини Дюрі вміють читати, писати, в розмові мудрі; більш-менш інтегровані до суспільства. Цим відрізняємося від решти родин.

2016 рік. Автошкола міста Виноградів. У кабінеті секретарки. «Ну, слухаю», — мовила до мене працівниця, сиділа за робочим столом. «Хочу записатися на навчання, згодом отримати водійське посвідчення», — відповів я, стояв навпроти. «Це буде вдвічі дорожче, — попереджала співрозмовниця, — пройдеш навчання, складеш іспит, але

по документах і отримаєш права на водіння машини». Вона вважала, що я циган із табору і не знаю ні читати, ні писати. На той час публічно про мене як про письменника не було ні слова. Перша опублікована книга «Щоденник молодого рома-мандрівника» вийшла друком у 2018 році. Тож працівниця автошколи побачила перед собою смуглого хлопця. «Добре, напишу від твого імені заяву, — взяла в руки папір, — Дістань паспорта або кажи мені своє прізвище». «Микола Бурмек-Дюрі», — відповів я. «Дюрі..! — піднялася вона. «Так», — скромно мовив я. «Прошу, присядь, — показала на стілець. — Каву чи може чаю?». «Ні, дякую». Як почула прізвище Дюрі, тут же змінила свою думку про мене. До того, подала мені папір і ручку, щоб написав заяву для вступу, але не спитала, чи вмію писати, адже впевнена була, якщо маю прізвище Дюрі, значить — грамотний.

Це все через мого дідуся Ласла. Дід у 2002 році заснував і очолив громадську організацію «Романо-Дром» (Ромська дорога). Серед його роботи варто згадати фестивалі, концерти, ромську школу, круглі столи, благодійні їдальні... Навіть зараз під час воєнного стану продовжує працювати, хоча дідусь 1942 року народження.

Я не перший ром у родині, котрий закінчив одинадцятий клас, але перший, котрий склав успішно зовнішнє незалежне оцінювання. Я не перший, котрий вчився в університеті, але перший, котрий здобув дві вищі освіти і вчився на денній формі навчання. Я — перший ромський письменник Закарпаття, але не перший, котрий публікує книги на ромську тему. Я — нащадок своїх предків.

* «Дюрій-не» (діал.) — швидше, Дюрій.

**«Г`адж`є (ром.) — чужі, чужий, чуже.